

Työneuvoston lausunto TN 1353-98 (10/98)

(ään. 8-1)

Työneuvoston lausunto työaikalain (605/1996) 38 §:n kanneaikaa koskevasta säännöksestä. Annettu Turunseudun käräjäoikeuden pyynnöstä 29 päivänä lokakuuta 1998.

Lausuntopyyntö

Turunseudun käräjäoikeus on pyytänyt työneuvoston lausuntoa työaikalain (605/1996) 38 §:n soveltamisesta eli siitä, sovelletaanko kahden vuoden pituista kanteen nostamisaikaa saatavaan, jota koskeva kanne olisi vanhan työaikalain (604/1946) mukaan tullut nostaa vuoden 1996 lopussa.

Haastehakemus

Autonkuljettaja X on 30.12.1997 toimittanut Turunseudun käräjäoikeudelle haastehakemuksen. Siinä vaaditaan AB-Kuljetus Ky:n ja sen vastuunalaisten yhtiömiesten A:n ja B:n velvoittamista yhteisvastuullisesti suorittamaan kantajalle muun muassa työehtosopimukseen perustuvia peruspalkkoja, yötyölisiä, vapaatyöpäivälisiä, työehtosopimuksen sekä työaikalain mukaisia ylityökorvauksia, työehtosopimuksen mukaista osapäivärahaa ja työsopimuslain mukaista odotusajan palkkaa.

X on työskennellyt AB-Kuljetus Ky:n palveluksessa 1.2.1995-6.3.1997 autonkuljettajana. Työsuhde on päättynyt 6.3.1997 työnantajan purettua sen.

Vastaaajan vastaus

Vastaaajat katsovat, että vuonna 1995 voimassa olleen työaikalain (605/1946) 19 §:n mukaan oikeus ylityökorvaukseen vanhentui, jollei kannetta ole nostettu vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin sellainen oikeus syntyi. Uuden työaikalain vastaavaa säännöstä voidaan vastaaajien mukaan soveltaa ainoastaan lain voimassaoloaikana tehtyyn työhön. Vastaaajien mukaan ylityökorvauksia koskeva vaade on näin ollen hylättävä vanhentuneena, koska vuotta 1995 koskeva kanne olisi tullut laittaa vireille viimeistään vuoden 1996 loppuun mennessä.

Kantajan lausuma

Kantaja pitää vastaaajien esittämää käsitystä siitä, että säännöllisen työajan lisäksi tehtyyn työhön perustuvat saatavat olisivat vanhentuneita, virheellisenä. Kantaja toteaa, että vuonna 1995 voimassa ollut työaikalaki kumottiin vuoden 1996 työaikalalla (605/1996), joka tuli voimaan 23.11.1996. Kantaja jatkaa: ”uuteen työaikalakiin ei sisälly siirtymäsäännöstä, jossa olisi säädetty ennen lain voimaantuloa syntyneiden saatavien vanhenemisesta. Kun lisäksi uusi TAL on tullut vanhan, samalla kumotun lain sijaan, on katsottava, että tältä osin on vanhan lain kanneaikaa koskevan säännöksen sijasta sovellettava uuden lain säännöstä.” Kantaja viittaa oikeuskirjallisuudessa esitettyihin samansuuntaisiin toteamuksiin (Palanko ym. Työaika, työaikalain uudistus 1996, s. 157 ja Rautiainen-Äimälä, Työaikalaki, s. 200). Kantajan mukaan väite saatavien osittaisestakin vanhentumisesta on väärä ja tulee tällaisena hylätä.

Vastaajien lisäkirjelmä

Vastaajat toteavat lisäkirjelmässään, että työoikeudellisen lainsäädännön yleisenä peruseriaatteena on, että työtä tehdään kulloinkin voimassaolevan työoikeudellisen lainsäädännön alaisuudessa. Vuonna 1995 oli voimassa 2.8.1946 säädetty työaikalaki, jonka 19 §:n mukaan oikeus ylityökorvaukseen raukesi, jollei kannetta oltu nostettu vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin sellainen oikeus syntyi. Vastaajien mukaan työtä tehtäessä voimassaolevaan lainsäädäntöön vetoaminen on erityisen perusteltua kuljetusalalla. Työnantajan tulee tieliikenteen valvontalaitteita koskevan Euroopan yhteisöjen neuvoston asetuksen (ETY, n:o 3821/85) 14 artiklan mukaan säilyttää piirturilevyjä vähintään yhden vuoden ajan. Jos kantaja olisi esittänyt kanteensa ajankohtana, jolloin piirturilevyt olivat vielä tallessa, vastaajilla olisi ollut täydet mahdollisuudet vastanäytön esittämiseen. Vastaajat katsovat, että kantajan esittämillä lainauksilla oikeuskirjallisuudesta ei ole merkitystä asiassa. Vastaajat katsovat, että uuden työaikalain vanhentumissäännöksen voimaantuloa koskevasta kysymyksestä tulisi hankkia työneuvoston lausunto.

Kantajan lausuma

Kantaja ei vastusta työneuvoston lausunnon pyytämistä. Kantaja toteaa, että voimassa olevaa lainsäädäntöä sovelletaan yleensä lainsäädännön voimassa ollessa. Kantaja esittää vaatimuksensa perustuvan voimassa olevaan lainsäädäntöön siltä osin kuin on kyse saatavan vanhenemisesta. Vaatimuksen asiallinen peruste perustuu työtä tehtäessä voimassa olleeseen lainsäädäntöön. Kantajan mielestä vastineen viittaus tieliikenteen valvontalaitteita koskevan neuvoston asetuksen 14 artiklaan on epärelevantti, koska tämä säännös on kantajan käsityksen mukaan ollut samansisältöinen sekä vanhan että uuden työaikalain aikana.

Työneuvosto on äänestänyt asiasta ja antanut seuraavan lausunnon äänin 8-1. Eriävä mielipide on lausunnon liitteenä.

Työneuvoston lausunto

Lausunnonanto-oikeus

Työneuvostosta ja työsuojelun poikkeusluvista annetun lain (606/1946, 855/1996) 1 ja 9 §:n sekä työaikalain 3 §:n (861/1996) mukaan työneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja työaikalain tulkinnasta ja soveltamisesta näissä säännöksissä mainittujen tahojen pyynnöstä. Työneuvoston toimivaltaan ei kuulu työehtosopimusten tulkinta, vaan tältä osin yksinomainen toimivalta kuuluu työtuomioistuimesta annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan työtuomioistuimelle.

Lausuntopyyntöissä pyydetään työneuvoston tulkintaa työaikalain 38 §:stä, mutta lausuntopyyntöön kohteena olevassa riita-asiassa vaatimuksia perustetaan myös työehtosopimukseen. Työneuvoston lausunto koskee pyydetyllä tavalla vain työaikalain tulkintaa.

Tapauskuvaus

Lausuntopyynnössä on kyse siitä, miten työaikalakiin perustuva korvaus ylityöstä vanhenee eli milloin saatavaa koskeva kanne olisi viimeistään nostettava. Työsuhde on päätynyt 6.3.1997, jolloin työnantaja purki sen. Työsuhteen kestäessä tuli 23.11.1996 voimaan työaikalaki (605/1996), jolla muutettiin kanneaikaa koskevia säännöksiä. Haastehakemus asiassa on toimitettu 30.12.1997 käräjäoikeudelle.

Arviointi

1. Sääntely

Uudella työaikalaila kumotussa työaikalaisissa (604/1946) oli säännös, jonka mukaan oikeus lain 17 ja 18 §:ssä säädettyyn korotettuun palkkaan raukesi, jollei kannetta ollut nostettu vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jolloin sellainen oikeus syntyi. Korkein oikeus on katsonut, että tunti- ja suorituspalkkaisen työntekijän ylityökorvauksista raukesi vain korotusosa lyhyen vanhentumisajan kuluttua. Oikeus ylityökorvauksen perusosaan sitä vastoin vanhentui 10 vuodessa. Viikko- ja kuukausipalkkaisen työntekijän oikeus ylityökorvaukseen raukesi korkeimman oikeuden tulkinnan mukaan kuitenkin kokonaisuudessaan (KKO 1977 I 3 ja 119966 II 89). Myös työneuvosto katsoi ratkaisussaan TN 711-64, että työaikalain 19 §:n säännös koski vain ylityöstä, hätätyöstä tai sunnuntaityöstä maksettavaan kokonaispalkkaan kuuluvan korotusosan raukeamista.

Työaikalain (605/1996) 38 §:ssä on kaksi säännöstä kanneajasta. Toinen näistä koskee kanneaikaa työsuhteen kestäessä ja toinen kanneaikaa työsuhteen päättyessä. Työaikalain 38 §:n 3 momentin mukaan kanneaika on työsuhteen päättyessä työsopimuslain (320/1970) 47 e §:ssä säädetyn kanneajan pituinen. Tämä työaikalain säännös kanneajasta ja sen alkamisesta on tarkoitettu yhdenmukaiseksi työsopimuslain 47 e §:n kanneaikaa koskevan säännöksen kanssa (HE 34/1996, s. 68). Kanneaika alkaa siten työsopimuslain 47 c §:ssä tarkoitettua työsopimuksen päättämisen ilmoituksesta ja sen pituus on 24 kuukautta. Kanneaikaa ei siten työaikalain 38 §:n 3 momentissa lasketa samalla tavoin kuin lain 38 §:n 1 momentissa. Työaikalain 38 §:n 3 momentin mukainen kanneaika alkaa heti työsopimuksen päättämisen ilmoituksen tiedoksisaantohetkestä.

Työaikalain 45 §:n mukaan työaikalaki lukuunottamatta sen 19 §:ää tuli voimaan 23 päivänä marraskuuta 1996. Voimaantulosäännöksessä ei ole muita poikkeuksia kuin lain 19 §:n voimaantuloa koskeva poikkeus.

2. Lain esityöt ja oikeuskäytäntö

Vuoden 1996 työaikalaisissa ei siis ole sen 38 §:ää koskevaa erityistä siirtymäsäännöstä. Työaikalain 38 § on tullut voimaan työaikalain voimaan tullessa 23.11.1996. Lain esitöissä ei ole tarkasteltu, sovelletaanko 38 §:ää myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin saataviin. Työaikalain 38 §:llä pyrittiin selkeyttämään aiempia säännöksiä ja tulkintoja ja näin yhdenmukaistamaan sääntelyä.

Työneuvosto ei ole aikaisemmassa käytännössään joutunut ottamaan kantaa nyt lausuntopyynnön kohteena olevaan tapaukseen verrattaviin tapauksiin. Sitä vastoin korkein oikeus on vuonna 1976 ratkaissut vastaavantyyppisen tapauksen (KKO 1976 II 65).

Tapauksessa X vaati viikkolepokorvauksia talonmiehen työtä tekevän työntekijän viikkolevosta annetun asetuksen (376/69) 4 §:n perusteella. Haaste oli annettu tiedoksi 2.5.1972. Asetuksessa ei ollut lainkaan vanhentumissäännöstä. Talonmiesten työaikalaki tuli voimaan 1.1.1971 ja sillä

kumottiin mainittu asetus. Talonmiesten työaikalaisissa oli säännös kanneajasta. Kihlakunnanoikeus sovelsi tapaukseen yleistä 10 vuoden vanhentumisaikaa ja tuomitsi työnantajan maksamaan viikkolepokorvaukset. Sitä vastoin hovioikeus hylkäsi kanteen perusteenaan se, että 1.1.1971 voimaan tulleen talonmiesten työaikalain 13 §:n mukaista määräaikaa kanteen nostamiselle oli sovellettava ”ennen voimassa olleen kymmenen vuoden vanhentumisajan mukaista määräaikaa aikaisemmin päättyvänä” ja kun X olisi

säilyttääkseen oikeutensa viikkolepokorvaukseen tullut nostaa asiaa koskeva kanne vuoden 1971 loppuun mennessä. Korkein oikeus myönsi muutoksenhakuluvan ja tutki jutun, mutta katsoi, ettei ollut syytä muuttaa hovioikeuden tuomiota.

Tapauksessa päädyttiin siis soveltamaan uuden lain mukaista kanneaikaa, vaikka se oli lyhyempi kuin aikaisemman lainsäädännön mukainen kanneaika.

3. Oikeuskirjallisuus

Työaikalain kanneaikaa koskevaa 38 §:n 3 momenttia on käsitelty oikeuskirjallisuudessa. Mistään esitetystä käsityksestä ei kuitenkaan saa selkeää vastausta lausuntopyyntöä esitettyyn kysymykseen.

Tiitinen - Kröger - Lonka - Paanetoja: Työaikalaki 1996, s. 301: ”Työaikalain 38 §:n 3 momentin kannalta saatavan syntymisajankohdalla ei ole merkitystä, koska kanneaika alkaa välittömästi työsopimuslain 47 c §:ssä tarkoitettua työsopimuksen päättämismuutoksen tiedoksisaannista. Eri asia tietenkin on, jos saatava on rauennut jo ennen viimeksi mainittua ajankohtaa.”

Rautiainen - Äimälä, Työaikalaki, s. 201: ”...vanhentumisaikaa sovelletaan kaikkiin työaikalain mukaisiin saataviin, jotka eivät ole ehtineet vanhentua työsuhteen päättämishetkeen mennessä.” Sivulla 202 esitellään vanhentumisaikojen käytännön merkitystä ja tässä esimerkissä on otettu mukaan myös vuonna 1995 syntynyt saatava. Esimerkkitapauksessa työsuhde on irtisanottu syksyllä 1997 ja työsuhde päättyy keväällä 1998. ”Poikkeussäännöstä sovelletaan vasta työsuhteen päättymisen jälkeiseen aikaan. Saatava s1 (kirj. lisäys: 1995 syntynyt) vanhentuu tämän vuoksi samalla tavalla 31.12.1997 kuin edelläkin. Sen normaali vanhentumisaika ehtii nimittäin kulua umpeen ennen työsuhteen päättymistä, vaikka työsuhde onkin jo ehditty irtisanoa siihen mennessä.”

Hietala - Kaivanto, Uusi työaikalaki, Työaikalaki ja keskeiset työehtosopimusperiaatteet, s. 219: ”Saatavan vanhenemisaika ei voi koskaan pidetä, jos saatava on ehtinyt jo vanhentua ennen kuin työsuhde on päätetty.”

Palanko-Laaka - Rusanen - Heikkerö - Skippari -Itkonen, Työaika, Työaikalain uudistus 1996, s. 157: ”Työaikalaisissa eikä sen perusteluissa todeta mitään jo ennen lain voimaan tuloa syntyneiden saatavien vanhentumisajasta. Ohjeeksi on otettava työntekijän kannalta paremman oikeusturvan takaava vaihtoehto. Kun kanneaika pitenee yhdestä vuodesta kahteen, lisääntyy edellä sanotun perusteella vanhentumisaika vuodella lain voimaan tulon jälkeen edellyttäen, että kanneaika ei ole ehtinyt vanheta ennen lain voimaantuloa.”

4. Päätelmiä

Työaikalain 45 §:n voimaantulosäännös ja siihen otettu siirtymäsäännös ovat selkeitä eikä kanneaikaa koskevaa säännöstä ole näissä yhteyksissä asetettu erikoisasemaan.

Lain esitöissä ei tarkastella, onko työaikalain 38 §:n 3 momentin kanneaikaa sovellettava vuoden 1995 aikana syntyneisiin saataviin. Edellä on selvinnyt, että selviä tulkintaohjeita ei ole löydettävissä oikeuskirjallisuudesta.

Jos työntekijän suojeluperiaatetta pidettäisiin ratkaisun perusteena lausuntopyynnön kohteena olevassa tapauksessa, määräytyisi kanneaika työaikalain 38 §:n 3 momentin eikä kumotun työaikalain 19 §:n mukaan, koska uuden lain mukaisen kanneajan soveltaminen olisi työntekijälle edullisempaa. Toisaalta korkein oikeus ei edellä selostetussa oikeustapauksessa ole tehnyt ratkaisuaan työntekijän suojeluperiaatetta soveltaen.

Työntekijän suojeluperiaatetta ei työneuvoston mielestä voida soveltaa ratkaisuohteena lausuntopyynnön kohteena olevassa tapauksessa, vaan korvaussaatavan on katsottava vanhentuvan kulloinkin voimassa olevassa laissa säädettyä ajankohtana, kuten on korkein oikeuskin tehnyt. Jos lausuntopyynnön kohteena olevaa tapausta verrataan korkeimman oikeuden ratkaisemaan tapaukseen, erona on se, että myös se tapahtuma, josta vanhentumisaika uuden lain mukaan alkaa - kantajan työsuhteen päättäminen - on sattunut työaikalain tultua 23.11.1996 voimaan. Sitä, että vanhentumisen alkamisajankohta sijoittuu 23.11.1996 jälkeiseen aikaan, voidaan pitää lisäperusteena sille, että kanneaika on ratkaistava voimassa olevan työaikalain mukaisesti. Jos katsottaisiin, että kanneaikaa koskevalla säännöksellä olisi aineellisoikeudellisia vaikutuksia vain sen voimassaoloaikana syntyneisiin saataviin, jouduttaisiin siirtymävaiheessa soveltamaan rinnakkain kumottua ja voimassaolevaa lakia. Tätä ei voida pitää johdonmukaisena eikä tarkoituksenmukaisena, etenkin kun työaikalain 45 § on sanamuodoltaan selkeä. Edellä esitetyt seikat huomioon ottaen työneuvosto pitää siten perusteltuna, että lausuntopyynnön kohteena olevassa tapauksessa sovelletaan työaikalain 38 §:n 3 momenttia.

Työneuvoston mielestä liikenteen työaikojen valvontaa koskevilla erityissäännöksillä ei voi olla vaikutusta kanneaikaan, jonka tulee määräytyä yhdenmukaisesti työaikalain koko soveltamisalalla.

Lausunnon lopputulos

Työaikalaki tuli kanneaikaa koskevine säännöksineen voimaan 23.11.1996. Lausuntopyynnön kohteena olevassa tapauksessa kantajan työsuhde päättyi 6.3.1997. Näin ollen työneuvosto katsoo lausuntonaan, että vuoden 1995 ylityökorvauksia koskevan kanteen kanneaika määräytyy työaikalain 38 § 3 momentin mukaan työsuhteen päättymisajankohdasta alkaen.

Lausunnon kohteena olevat lainkohdat

- Työaikalaki (605/1996) 38 § 3 mom. ja 45 §

Eriävä mielipide

Työneuvoston jäsen Jari Forss on esittänyt työneuvoston 29.10.1998 antamaan lausuntoon TN 1353-98 (10/98) seuraavan eriävän mielipiteen.

Lausuntopyyntö koskee vuoden 1946 työaikalain soveltamispiirissä vuonna 1995 tehdyn ylityön vanhentumista. Vuoden 1946 työaikalain 19 §:n mukaan ylityökorvaus olisi vanhentunut vuoden 1996 lopussa. Vuoden 1996 työaikalaki astui voimaan 23.11.1996. Uuden työaikalain 38 §:ssä vanhentumisaikoja on pidetty aikaisempaan verrattuna. Kysymys on siten siitä, onko vuonna 1995 tehdystä ylityöstä maksettavan korvauksen vanhentumisaika pidentynyt, kun uuden työaikalain vanhentumista koskeva säännös on astunut voimaan ennen kuin ko. saatava ehti vanhentua.

Vuoden 1996 työaikalain 38 §:n 1 momentin mukaan oikeus tässä laissa tarkoitettuun korvaukseen raukeaa, jos kannetta ei nosteta kahden vuoden kuluessa sen kalenterivuoden päättymisestä, jonka aikana oikeus korvaukseen on syntynyt. Samaan pykälän 3 momentissa, joka koskee työsuhteen päättymistilannetta, viitataan 1 momenttiin. Lain sanamuodon mukaan uuden lain mukaisia kanneaikoja sovelletaan sellaiseen saatavaan, joka on syntynyt 23. marraskuuta 1996 tai sen jälkeen.

Ylityösaatavan sisältö määräytyy sen lain mukaan, joka on ollut voimassa ylityötä tehdessä. Saatavan vanhentuminen on yksi olennainen osa saatavan sisältöä. Näin ollen kysymyksessä olevan saatavan tulisi vanhentua syntymishetkellä voimassa olleen lain mukaan. Kahta lakia ei voida soveltaa rinnakkain samaan saatavaan. Oikeudenkäynnit tapahtuvat usein uuden lain voimassa ollessa, mutta oikeudenkäynnissä on kuitenkin sovellettava vanhaa lakia esim. ylityön syntymisen tai siitä maksettavan korvauksen osalta. Samoin on myös saatavan vanhentumisen osalta. Tästä säännöstä poikkeaminen edellyttäisi erityistä säännöstä tai muita erityisiä perusteluja. Vuoden 1996 työaikalaissa ei ole tällaista säännöstä eikä esitöissä ole esitetty tällaisia perusteluja.

Vanhentumista koskevia säännöksiä pidetään pakottavina velallisen eduksi. Vanhentumisaikojen pidentämiseen suhtaudutaan yleensä pidättyväisesti. Vanhentumisaikojen pidentäminen sopimuksella ei ole luvallista. Sen sijaan vanhentumisaikojen lyhentämistä sopimalla pidetään luvallisenä. Näin on oikeuskirjallisuudessa esitetty esim. seuraavissa teoksissa: Jouko Halila - Matti Ylöstalo, Saamisen lakkaamisesta, sivu 102-103 ja Mika Hemmo, Sopimusoikeus II, sivu 402.

Ottaen huomioon edellä esitetty, kanneajan pidentäminen edellyttäisi nimenomaista säännöstä. Kanneajan pidentäminen lain tulkinnalla vastoin lain sanamuotoa edellyttäisi puolestaan erityisen painavia perusteita.

Työneuvosto ei ole aikaisemmassa käytännössään joutunut ottamaan kantaa nyt lausuntopyynnön kohteena olevaan tapaukseen verrattaviin tapauksiin. Korkein oikeus on vuonna 1976 ratkaissut vastaavantyyppisen tapauksen (KKO 1976 II 65).

Korkeimman oikeuden ratkaisun perustelut ovat hyvin niukat ja ne voidaan ymmärtää kahdella tavalla. Korkein oikeus on soveltanut uuden lain mukaista kanneaikaa, koska ko. laki oli voimassa kanteen nostamishetkellä tai sen vuoksi, että kanneaika oli lyhyempi kuin aikaisemmin voimassa olleen lain mukainen kymmenen vuoden kanneaika. Korkeimman oikeuden antama oikeusohje ei siis ole yksiselitteinen, vaikka perustelun sanamuoto viittaa enemmän jälkimmäiseen vaihtoehtoon.

Työaikalain kommentaareissa ei ole selkeää vastausta lausuntopyynnössä esitettyyn kysymykseen.

Edellä esitetyn perusteella työneuvosto katsoo, että ylityökorvaus vanhenee ylityötä tehtäessä voimassa olleen lain mukaisesti. Kysymyksessä oleva vuonna 1995 tehdystä ylityöstä suoritettava ylityökorvaus on siten vanhentunut vuoden 1996 lopussa.